

Шифр
«Млин»

Назва роботи
«Техніко-економічне обґрунтування
створення цеху з переробки зерна
пшениці на борошно
у сільськогосподарському
підприємстві»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи організації внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно	6
РОЗДІЛ 2 Проектування технологічного комплексу з переробки зерна на борошно.....	9
РОЗДІЛ 3 Планова економічна ефективність проекту.....	12
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	33
АНОТАЦІЯ.....	43

ВСТУП

*«Хліб – усьому голова».
«Яке борошно, такий й хліб».
«Де борошно, там і порошно».
(Народні приказки)*

Актуальність і практична значущість теми. У сільськогосподарських підприємствах основною діяльністю є саме сільськогосподарське виробництво, а усі супутні йому види діяльності відносять до допоміжних і підсобних. Однак роль підсобного виробництва тут значно ширша і багатогранніша ніж, наприклад, у промисловості. У сільському господарстві воно повинно не тільки сприяти організації виробництва в основних галузях рослинництва і тваринництва, а й вирішувати увесь комплекс соціальних та економічних проблем села [1-3].

В умовах розбудови ринкового механізму господарювання у галузі роль підсобної промислової діяльності, як фактора економічної стабільності сільськогосподарських підприємств, значно зростає. Вона дозволяє сільським товаровиробникам вистояти у несприятливих для ведення основного сільськогосподарського виробництва роки, зберегти трудові колективи. При цьому необхідно мати на увазі і ту важливу обставину, що доходи від підсобної промислової діяльності – це стабільна, така, що не залежить від примх погоди частка надходжень грошових коштів, яка сприяє вирівнюванню доходів господарств за місяцями року. Організація підсобного промислового виробництва та його ефективна інтеграція з основним сільськогосподарським має також такі переваги: в умовах сезонності сільськогосподарського виробництва протягом календарного року більш повно та рівномірно використовуються трудові та матеріально-технічні ресурси; розширюється асортимент продукції, що виробляється господарством, з більшою доданою вартістю; за рахунок використання побічної продукції (висівки, макуха, шрот, відвійки тощо) у господарстві підсилюється кормова база тваринництва; задовольняються потреби жителів сільської місцевості щодо переробки сільгоспсировини для особистих потреб тощо [4-7].

В Україні традиційно одним з найбільш поширених видів підсобної промислової діяльності у сільськогосподарських підприємствах є переробка зерна пшениці на борошно. Створення млина є цікавим проектом як для крупних реформованих сільськогосподарських підприємств, так і для невеликих фермерських господарств. Зернотрейдери та комбінати хлібопродуктів у сучасних умовах пропонують не завжди прийнятні закупівельні ціни на зернові, тому для сільських товаровиробників дуже часто більш привабливою є саме організація власного переробного виробництва [8-10].

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є опрацювання методологічних основ і практичних рекомендацій щодо організації ефективної внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно на рівні конкретного сільськогосподарського підприємства. У відповідності до поставленої мети у роботі передбачається вирішити такі **завдання**:

- опрацювати техніко-технологічні основи організації цеху з переробки зерна пшениці на борошно;
- обґрунтувати обсяги внутрішньогосподарської переробки зерна у конкретних умовах господарювання;
- визначити планову економічну ефективність внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно з урахуванням ресурсних можливостей господарства та ринкової кон'юнктури;
- обґрунтувати перспективи розвитку підсобної промислової діяльності у сільськогосподарському підприємстві у сучасних умовах ведення господарської діяльності в АПК.

Об'єктом дослідження є процес організації ефективної внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно в умовах пореформеного розвитку вітчизняного сільського господарства.

Предметом дослідження є сукупність техніко-технологічних та організаційно-економічних взаємозв'язків ефективного механізму організації підсобної промислової діяльності у сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали діалектичний метод пізнання і системний підхід. Опрацювання основних положень здійснювалося за допомогою застосування окремих прийомів аналізу і синтезу. У процесі виконання роботи були застосовані традиційні наукові методи економічних досліджень: монографічний (при дослідженні сутності організації підсобної промислової діяльності у сільськогосподарському підприємстві), абстрактно-логічний (при опрацюванні техніко-технологічних основ переробного цеху), розрахунково-конструктивний (при визначенні планової економічної ефективності запропонованих техніко-технологічних та організаційно-економічних рішень). Ступінь обґрунтованості та вірогідності отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується відповідними економічними розрахунками із застосуванням відповідного масиву даних.

Інформаційною базою досліджень є наукові роботи вітчизняних вчених; публікації та матеріали періодичних видань; спеціальна наукова і довідкова література галузевого спрямування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо організації ефективної переробки зерна пшениці на борошно у конкретному сільськогосподарському підприємстві з урахуванням ресурсних можливостей господарства та стану ринкової кон'юнктури у регіоні.

Практичне значення отриманих результатів. Рекомендації автора щодо створення цеху з переробки зерна пшениці на борошно були розглянуті засновником фермерського господарства «Ріпки» Богодухівського району Харківської області Дьомкіним Олександром Олександровичем і отримали позитивну оцінку. Засновником господарства прийняте рішення щодо внесення змін до його організаційної структури та пошуку інвестиційних ресурсів для придбання та пуску в експлуатацію технологічного комплексу МК-600 виробництва ПАТ «Електромаш».

База дослідження: Фермерське господарство «Ріпки» Богодухівського району Харківської області (сільськогосподарське підприємство). Площа ріллі в обробітку – 5525 га.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ НА БОРОШНО

Борошно – це харчовий продукт, який одержують в результаті подрібнення зерна різних культур. У країнах, де печений хліб є одним з основних продуктів харчування, велика кількість зерна пшениці і в дещо меншій мірі жита переробляється на борошно – основну сировину для випікання хліба, виготовлення макаронних і кондитерських виробів [11, 12]. У невеликих кількостях виробляють борошно з ячменю, кукурудзи, вівса, гречки, сої і сорго для потреб кулінарії, харчової, текстильної та інших галузей промисловості (рис. 1).

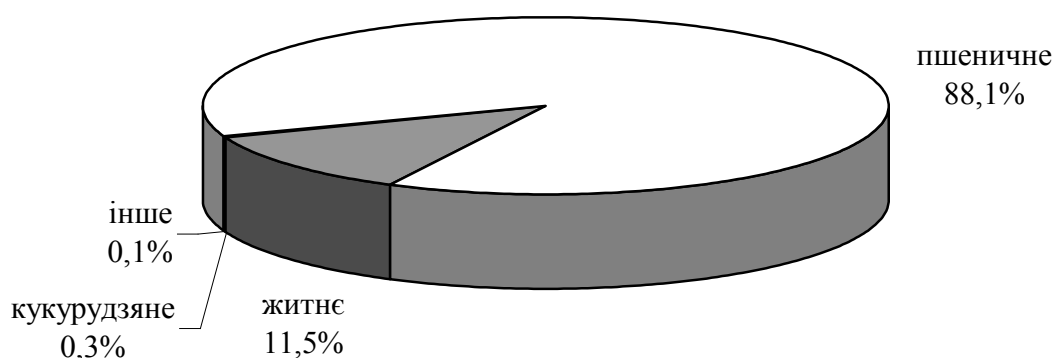

Рис. 1. Структура виробництва борошна в Україні у 2018 р., % [13]

Неоднорідна міцність структури зернівки (навіть в межах ендосперму) дозволяє при відповідно налагодженому процесі подрібнення і сортування часточок одержувати борошно з різних частин ендосперму (внутрішньої та периферійної), яке різниться за хімічним складом, властивостями і поживністю внаслідок нерівномірного розподілу речовин в зерні. На підставі цього на млинах застосовують декілька видів помелу і одержують різні виходи і гатунки борошна.

Виходом борошна називають його кількість, яку одержують із зерна в результаті його помелу. Вихід відображають у відсотках до маси переробленого зерна. Він може бути 100 %-вий (практично 99,5 %-вий), коли все зерно перетворюється у борошно. Однак при такому виході борошно може мати вади в якості: хруст, змінений смак, гірший колір. Через це борошно такого виходу практично не виробляють. В Україні відомі такі виходи борошна, які мають свої сортові назви:

Пшеничне борошно	Житнє борошно
↓	↓
96% - оббивне (односортне)	95% - оббивне (односортне)
85% - другого татунку (односортне)	87% - обдирне (односортне)
78% - дво- та трисортне	63% - сіяне (односортне)
75% - трисортне	
72% - першого татунку (односортне)	

Крім того, одержують односортне борошно із суміші зерна пшениці та жита: пшенично-житнє (70 % пшениці і 30 % жита) з виходом 96% і житньо-пшеничне (60 % жита і 40 % пшениці) з виходом 95 %. Односортні виходи пшеничного борошна – 96 % та 85 %-вий. Борошно з виходом 70 % одержують на дослідних лабораторних млинах для борошномельно-хлібопекарської оцінки сортів пшениці [14, 15].

Для одержання борошна, яке відповідає вимогам державного нормування застосовують різні види помелів з використанням різноманітних машин. Помелом називають сукупність процесів і операцій, які проводять з зерном і проміжними продуктами. Схеми помелів, що характеризують взаємозв'язок машин і рух продуктів, зображують за допомогою графіків. Ступінь складності схем залежить від виду помелу і продуктивності млина. Чим простіше здійснюється помел зерна, тим простіша схема помелу.

Усі помели розподіляють на разові та повторювальні [14, 15]. Перші названі так тому, що зерно перетворюється на борошно після одноразового пропускання крізь подрібнюючу машину. До машин такого типу належать жорнові постави і дробарки (наприклад, молоткові). Класифікація помелів наведена на рис. 2.

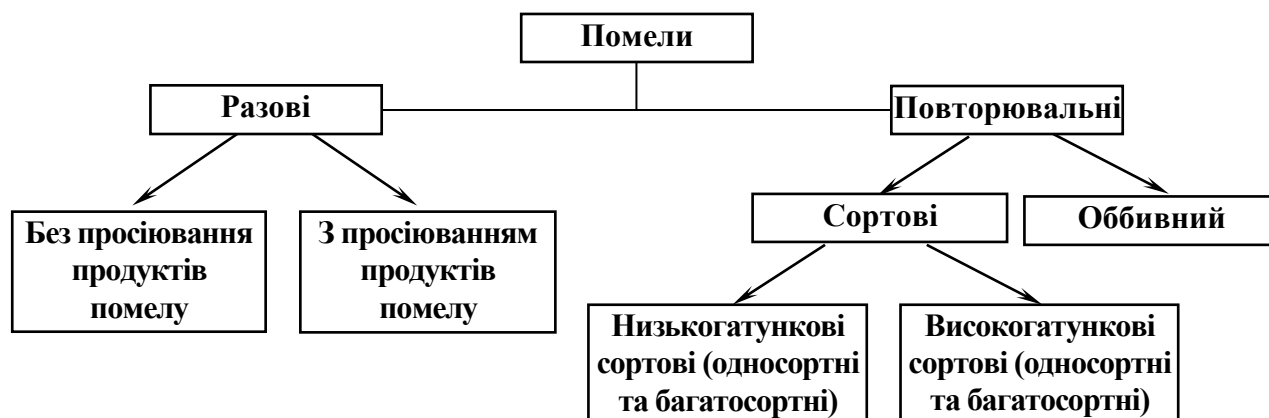

Рис. 2. Класифікація помелів зерна на борошно

Пшениця, яку направляють на переробку на борошно, повинна відповідати вимогам ДСТУ 3768 (1-5 класу). Особливу увагу слід приділяти вмісту у зерні шкідливих і мінеральних домішок.

При застосуванні разових помелів з обов'язковим попереднім очищенням зерна одержують оббивне борошно встановленого виходу. Більш світле борошно (сіре «сіяне») можна одержати відсівом на дрібних (частих) ситах. Помели, що повторюються, полягають у тому, що всю кількість борошна одержують за декілька проходів зерна і проміжних продуктів крізь подрібнюючі агрегати. Послідовні механічні впливи на зерно забезпечують поступове його подрібнення, при якому більш крихкий, ніж оболонки, ендосперм скоріше перетворюється в борошно.

Якість борошна всіх виходів і гатунків нормується стандартами і має доволі велику кількість показників, які можна розподілити на дві групи:

- показники, характеристика і числове вираження яких не залежать від виходу і гатунку борошна (тобто за цими показниками до будь-якого борошна пред'являються єдині вимоги): запах, смак, хруст, вологість, ураженість шкідниками, наявність шкідливих домішок і т.ін.;
- показники, які нормуються окремо для борошна різних виходів і гатунків: колір, зольність, величина помелу, кількість та якість сирої клейковини (останній показник визначається тільки для борошна з пшениці).

За органолептичними і фізико-хімічними показниками борошно пшеничне повинне відповідати вимогам і нормам ГСТУ-46.006-99.

Харчова та енергетична цінність пшеничного борошна наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Харчова та енергетична цінність 100 грам борошна пшеничного [16]

Гатунок борошна	Білок, %	Вуглеводи, %	Жир, %	Енергетична цінність, ккал
Вищий	10,3	70,0	1,1	334
Перший	10,6	68,0	1,3	331
Другий	11,7	64,0	1,8	324
Обойне	11,5	55,8	2,2	298

РОЗДІЛ 2

ПРОЕКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ З ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА НА БОРОШНО

Сьогодні ринок України достатньо забезпечений вітчизняним та імпортним обладнанням для переробки зерна у необхідному асортименті для потреб сільськогосподарських товаровиробників. Широкий спектр машин щодо пропускної спроможності дозволяє підібрати міні-млин для господарства будь-якого розміру з будь-якими обсягами виробництва сировини. До виробників вітчизняного обладнання належать асоціація «Прома», НВО «Росс», АТ «Інститут Укроргстанкинпром» (всі м. Харків), ПАТ «Могилів-Подільський машинобудівний завод», АТ «Бріг», ЗАТ «Миколаївсільпроект», ТОВ «Тронка-Агротех», ЗАТ «Енергія-Інвест» тощо. Імпортують відповідну техніку на український ринок переважно західноєвропейські фірми (наприклад, Skiold, Haul Busse GmbH та ін.).

Нами були виконані розрахунки планової економічної ефективності організації у фермерському господарстві «Ріпки» Богодухівського району Харківської області внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно. При виборі потужності переробного обладнання ми виходили з прогнозованої наявності вільних товарних обсягів зерна пшениці у ФГ «Ріпки», які після розрахунків за контрактами, виплати в рахунок натуральної оплати праці та в якості орендної плати за земельні паї можна буде спрямувати на внутрішньогосподарську переробку. Крім того, нами були враховані потреби місцевого населення у послугах щодо переробки власного зерна на давальницьких умовах, а також можливість надання послуг з переробки сусіднім сільськогосподарським підприємствам за відповідну плату. Враховуючи зазначені чинники нами була обрана модифікація борошномельного комплексу МК-600 продуктивністю по зерну 600 кг/год. виробництва ПАТ «Електромаш» (м. Харків). Основні техніко-технологічні характеристики даного обладнання наведені у табл. 2.

У млині МК-600 використовується найбільш практичний пальцьовий метод помелу. Цей універсальний метод дозволяє без значних змін і переналагодження

обладнання одержувати борошно з пшениці м'яких і твердих сортів, жита, вівса, кукурудзи, рису, сої, а також переробляти на крупу пшеницю, ячмінь та горох.

Таблиця 2

**Техніко-технологічні характеристики комплексу з переробки зерна
на борошно МК-600 виробництва ПАТ «Електромаш»**

П о к а з н и к	З н а ч е н н я
Сумарна продуктивність при сортовому помелі пшениці, кг/год.	600
Сумарний вихід борошна при помелі пшениці 3-го класу при налагодженні на вищий і другий гатунок борошна, %	72
У тому числі борошно:	50
вищого гатунку	
другого гатунку	22
висівки	26
Продуктивність при помелі жита, кг / год.	500
Сумарний вихід житнього борошна при налагодженні на обдирне борошно, %	83-86
Встановлена потужність, кВт	48
Споживаєма потужність, к Вт	32
Габаритні розміри (довжина × ширина × висота), м	11.0 × 5.3 × 3.9
Маса, кг	6500

Технологічний комплекс МК-600 має суттєві експлуатаційні переваги перед традиційними вальцьовими млинами:

- універсальність обладнання дозволяє здійснювати помел великого асортименту сировини;
- одержання хлібопекарського борошна з пшениці низької якості (до 70 % борошна з пшениці V класу);
- безвідмовна і довготривала робота гарантується простотою та надійністю конструкції, якістю виготовлення та відсутністю елементів швидкого зносу;
- безперервність роботи і відсутність простоїв гарантується навіть у випадку поломки окремого блоку, що забезпечується дублюванням усіх основних блоків;
- ремонтпридатність – забезпечується можливість ремонту будь-якої частини комплексу в умовах звичайної майстерні сільськогосподарського підприємства;
- мале споживання електроенергії (у порівнянні з аналогічними за продук-

тивністю млинами нижче на 20-30 %);

- технологічна стійкість до аварійних відключень електроенергії забезпечується тим, що блок розмелу і продуктопроводи автоматично очищуються від залишків сировини і немає необхідності проводити додаткові підготовчі заходи при черговому запуску;
- гнучка схема компонування дозволяє встановлювати обладнання під наявне планування приміщення;
- приміщення для розташування комплексу не потребує опалення, бо комплекс може комплектуватися системою локального підігріву сировини;
- зручність в управлінні, захищеність від некваліфікованих дій оператора не потребують спеціальної підготовки персоналу.

Борошномельний комплекс МК-600 сертифікований відповідно до вимог державних і галузевих стандартів. Обладнання має сертифікат відповідності системи сертифікації УкрСЕПРО, що засвідчує відповідність вимогам встановленим у ДЕСТ 26582-85 «Машини та обладнання продовольчі» та ДЕСТ 12.2.124-90 «Обладнання продовольче. Загальні вимоги до безпеки».

Комплекс являє собою набір зерноочисного обладнання, блока зволоження, розмельного, просіювального і транспортного обладнання.

До переваг борошна, що одержують на борошномельному комплексі МК-600 можна віднести наступні:

- у процесі переробки зерна у борошні зберігаються усі корисні речовини;
- знижується вірогідність мікробактеріального ураження борошна, що забезпечує його тривале зберігання;
- забезпечується дуже добра схожість тіста за рахунок насичення борошна повітрям у процесі помелу.

ПАТ «Електромаш» забезпечує гарантійне обслуговування та ремонт протягом двох років і запасні частини при експлуатації у гарантійний і після гарантійний період.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНОВА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЕКТУ

Витрати на виробництво продукції у сільськогосподарському підприємстві формуються за центрами відповідальності та об'єктами обліку, планування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). У нашому випадку таким центром у ФГ «Ріпки» є внутрішньогосподарський виробничий підрозділ з переробки зерна пшениці на борошно, який функціонує на засадах господарського розрахунку. Собівартість одержаного борошна визначається у загальноприйнятому порядку.

Залежно від характеру участі у процесі виробництва усі витрати внутрішньогосподарського підрозділу з переробки зерна пшениці поділяються на основні і накладні.

Основні витрати пов'язані з безпосереднім виконанням технологічних операцій щодо виробництва продукції, а накладні – з управлінням та обслуговуванням діяльності внутрішньогосподарського підрозділу.

Витрати на виробництво продукції у внутрішньогосподарському підрозділі з переробки зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» у плануванні та обліку групуються за статтями, які господарство визначає самостійно, виділяючи в окремі статті змінні і постійні витрати.

Відповідно до затверджених рекомендацій розрахунків собівартості переробки зерна і собівартість одержаної готової продукції (борошна) у ФГ «Ріпки» здійснюється за такими статтями витрат:

1. Витрати на оплату праці.
2. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ).
3. Сировина та матеріали (без зворотних відходів).
4. Роботи та послуги.
5. Витрати на ремонт необоротних активів.
6. Інші витрати на утримання основних засобів.
7. Інші витрати.
8. Загальновиробничі витрати.

Змінні витрати діляться на пропорційні, величина яких визначається обсягом одержаної продукції, та непропорційні, величина яких залежить від обсягу виконаних робіт. До постійних відносяться витрати, величина яких не залежить ні від кількості одержаної продукції, ні від обсягу виконаних у внутрішньогосподарському підрозділі робіт.

1. До статті «*Витрати на оплату праці*» включається основна і додаткова оплата праці працівників, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі переробки зерна.

У внутрішньогосподарському підрозділі з переробки зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» кількість обслуговуючого персоналу складає два працівника (механік і підсобний робітник). Як передбачено частиною першою статті 50 Кодексу законів про працю України (КЗпП), нормальна тривалість робочого часу працівників не обмежених у діє і працездатності не може перевищувати 40 годин на тиждень. Відповідно до цієї вимоги норма робочого часу на 2020 р. встановлена на рівні 2002 години [17]. Відповідно у середньому кількість робочих годин у місяць дорівнюватиме:

$$2002 : 12 = 167 \text{ год.}$$

Відповідно до проекту Закону Про державний бюджет України на 2020 рік, мінімальна заробітна плата з 01 січня 2020 р. в Україні у місячному розмірі становитиме 4723 грн, а у погодинному – 28,28 грн [18]. У ФГ «Ріпки» відповідні показники встановлені засновником підприємства на дещо вищому рівні – 4800 грн та 28,74 грн.

Оплата праці механіка, зайнятого у внутрішньогосподарському підрозділі з переробки зерна, провадиться за тарифними ставками на механізовані роботи. Тарифікація робіт, присвоєння тарифно-кваліфікаційних розрядів і встановлення норм виробітку працівникам підрозділу здійснюються згідно з тарифікацією робіт, тарифно-кваліфікаційними довідниками і нормами виробітку, що діють у відповідних галузях харчової і переробної промисловості. Відповідно до цього робота механіка по обслуговуванню борошномельного обладнання МК-600 тарифіку-

ється по V розряду механізованих робіт (погодинна тарифна ставка складає 57,46 грн) (табл. 3).

Таблиця 3

**Погодинні тарифні ставки працівників внутрішньогосподарських
виробничих підрозділів по переробці сільськогосподарської сировини
у фермерському господарстві «Ріпки»
(мінімальна місячна заробітна плата – 4800 грн)**

К а т е г о р і ї п р а ц і в н и к і в	Р о з р я д и р о б і т						Коефіцієнти співвідношень мінімальних гарантованих розмірів тарифних ставок робітників I-го розряду
	I	II	III	IV	V	VI	
Коефіцієнти міжрозрядних співвідношень	1,00	1,09	1,20	1,35	1,55	1,80	-
На ручних роботах	28,74	31,33	34,49	38,80	44,55	51,73	1,00
На механізованих роботах	37,07	40,41	44,48	50,04	57,46	66,73	1,29

Таким чином, тарифний фонд оплати праці механіка складе:

$$2002 \times 57,46 = 115035 \text{ грн,}$$

де 2002 – кількість робочих годин у 2020 році, год.;

57,46 – погодинна тарифна ставка V розряду на механізованих роботах, грн.

Преміювання механіка здійснюється за якісне і своєчасне виконання плану виробництва продукції у розмірі 20 % почасового заробітку по тарифу. Таким чином, розмір премії складе:

$$115035 \times 20 : 100 = 23007 \text{ грн.}$$

Норматив фонду оплати відпустки визначається у розмірі:

$$[24 : (366 - 52 - 24 - 11)] \times 100 = 8,6 \%,$$

де 366 – кількість днів у 2020 році;

52 – кількість вихідних днів (неділь) у 2020 році;

24 – тривалість тарифної відпустки, днів;

11 – кількість святкових днів і днів релігійних свят, робота в які не проводиться.

Розмір фонду оплати відпустки механіка складе:

$$(115035 + 23007) \times 8,6 : 100 = 11872 \text{ грн.}$$

Загальний фонд оплати праці механіка складе:

$$115035 + 23007 + 11872 = 149914 \text{ грн.}$$

Робота підсобного робітника по обслуговуванню обладнання з переробки зерна на борошно тарифікується по III розряду на ручних роботах (погодинна тарифна ставка складає 34,49 грн). Таким чином, тарифний фонд оплати праці підсобного робітника складе:

$$2002 \times 34,49 = 69049 \text{ грн.}$$

Розмір премії підсобного робітника (10 % почасового заробітку) складе:

$$69049 \times 10 : 100 = 6905 \text{ грн.}$$

Розмір фонду оплати відпустки підсобного робітника складе:

$$(69049 + 6905) \times 8,6 : 100 = 6532 \text{ грн.}$$

Загальний фонд оплати праці підсобного робітника складе:

$$69049 + 6905 + 6532 = 82486 \text{ грн.}$$

Загальний фонд оплати праці працівників підрозділу по переробці зерна на борошно складе:

$$149914 + 82486 = 232400 \text{ грн.}$$

2. Стаття «Єдиний соціальний внесок» розраховується у розмірі 22 % від загального фонду оплати праці по виробничому підрозділу:

$$232400 \times 22 : 100 = 51128 \text{ грн.}$$

3. До статті «Сировина та матеріали» включається вартість зерна озимої пшениці, яке утворює основу виготовленої продукції (борошна).

Для визначення необхідної кількості сировини необхідно розрахувати річну продуктивність міні-млина. Теоретична річна продуктивність борошномельного комплексу МК-600 по сировині дорівнює:

$$2002 \times 600 = 1201200 \text{ кг (або 1201 т)}$$

де 2002 – річний фонд робочого часу у 2020 році, год.;

600 – номінальна потужність міні-млина МК-600 за 1 год., кг.

Але фактична продуктивність переробного обладнання буде дещо нижчою, бо певний час потрібен для проведення ремонтів, технічного обслуговування, переналагодження, виконання різних допоміжних робіт і т.ін. Фотохронометричні спостереження засвідчили, що на виконання усіх цих робіт витрачається близько 15 % робочого часу. Тому коефіцієнт використання технологічної потужності міні-млина МК-600 був прийнятий на рівні 0,85 ($1 - 0,15$). Таким чином, фактична продуктивність борошномельного комплексу по сировині складе:

$$1201 \times 0,85 = 1021 \text{ т.}$$

У ФГ «Ріпки» планується переробляти зерно озимої пшениці власного виробництва, тому у розрахунках воно оцінюється за виробничою собівартістю. За фактичної собівартості 1 т цього виду сільськогосподарської сировини у господарстві у 2019 р. 3050 грн загальні витрати за цією статтею складуть:

$$1021 \times 3050 = 3114050 \text{ грн.}$$

Але при переробці сільськогосподарської сировини, яка окрім основної також дає побічну продукцію, вартість використаної сировини зменшується на вартість зворотних відходів, що виникли у процесі виготовлення готової продукції, бо вихідний матеріал (зерно) при переробці повністю втрачає початкові споживчі якості (хімічні і фізичні властивості, у тому числі повномірність, конфігурацію тощо) і внаслідок цього не може бути використаний за прямим призначенням.

Побічною продукцією переробки зерна озимої пшениці на борошно є висівки, які будуть використовуватися у ФГ «Ріпки» для підсилення кормової бази тваринництва, зокрема для згодовування молочному стаду великої рогатої худоби, поголів'я якої планується інтенсивно відроджувати.

Нормативний вихід висівок на міні-млині МК-600 складає 26 % (див. табл. 3.1). Відповідно, абсолютний обсяг побічної продукції дорівнюватиме:

$$1021 \times 26 : 100 = 265 \text{ т.}$$

При оцінці 1 т висівок була використана загальноприйнята у сільськогосподарських підприємствах методика – за вмістом кормових одиниць (у пшеничних висівках їх 0,71) та собівартості еталону кормової одиниці (собівартість 1 т вівса у

господарстві у 2019 р. склала 3363 грн) [19]. Таким чином, собівартість 1 т висівок дорівнюватиме:

$$3363 \times 0,71 = 2388 \text{ грн.}$$

Загальна собівартість висівок, вироблених на міні-млині МК-600 складе:

$$265 \times 2388 = 632820 \text{ грн.}$$

Таким чином, вартість сировини, що береться до статті «Сировина та матеріали» буде дорівнювати:

$$3114050 - 632820 = 2481230 \text{ грн.}$$

4. У статті «*Роботи та послуги*» відображаються витрати на роботи та послуги власних допоміжних та обслуговуючих виробництв, які забезпечують виробничі потреби, а також вартість послуг виробничого характеру, наданих сторонніми підприємствами.

До складу цієї статті включають вартість послуг власного та залученого автомобільного, тракторного та гужового транспорту на переміщення зерна з центральних сховищ, сховищ виробничих підрозділів підприємства та інших місць постійного зберігання до місця переробки. У ФГ «Ріпки» відстань від сховищ, де зберігається зерно озимої пшениці, до міні-млина з її переробки у середньому складає 1,5 км. Тому загальний обсяг вантажоперевезень при перевезенні 1021 т зерна за рік тут складе:

$$1,5 \times 1021 = 1532 \text{ т} \cdot \text{км.}$$

Враховуючи, що планова собівартість одного т·км у господарстві у 2019 р. дорівнює 4,50 грн, загальна сума витрат на цей вид виробничих послуг складе:

$$1532 \times 4,50 = 6894 \text{ грн.}$$

Вартість послуг електропостачання визначається з включенням вартості електричної енергії, одержаної зі сторони, що споживається усіма видами основного і допоміжного технологічного обладнання.

Кількість електроенергії необхідної для переробки 1021 т зерна на міні-млині МК-600 складе:

$$2002 \times 0,85 \times 48 = 81682 \text{ кВт},$$

- де 2002 – загальний річний фонд робочого часу у 2020 році, год.;
- 0,85 – коефіцієнт використання виробничої потужності⁴
- 48 – встановлена паспортна потужність обладнання (див. табл. 2), кВт.

Крім того, фотохронометражні спостереження засвідчили, що близько 11 % від прямих витрат електроенергії технологічним обладнанням (9000 кВт) споживається на загальновиробничі потреби млина (опалення у зимовий період, освітлення, пробні пуски обладнання після проведення ремонтних та пусконаладжувальних робіт тощо). Таким чином загальні витрати електроенергії при переробці зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» складуть:

$$81682 + 9000 = 90682 \text{ кВт.}$$

Вартість цієї електроенергії дорівнюватиме:

$$90682 \times 2,97792 = 270044 \text{ грн.}$$

де 2,97792 – вартість 1 кВт · год. станом на 01.09.2019 р., грн.

Технологічні (зволоження сировини) та загальновиробничі (миття обладнання, вологе прибирання приміщення, гігієнічні потреби працівників тощо) витрати води на міні-млині за зміну складають у середньому 2 м³. Таким чином, при роботі переробного цеху за рік нормозмін:

$$366 - 52 - 24 - 11 = 279 \text{ нормо-змін,}$$

де 366 – кількість днів у 2020 році;

52 – кількість вихідних днів (неділь) у 2020 році;

24 – тривалість тарифної відпустки;

11 – кількість святкових днів і днів релігійних свят, робота в які не проводиться у 2020 році.

загальна річна потреба у воді складе:

$$279 \times 2 = 558 \text{ м}^3.$$

При собівартості видобутку 1 м³ води з власної свердловини ФГ «Ріпки» 3,95 грн витрати за цією статтею складуть:

$$558 \times 3,95 = 2204 \text{ грн.}$$

5. До складу статті «Витрати на ремонт необоротних активів» включають суми на оплату праці працівників, зайнятих на ремонтних операціях, вартість запасних частин, ремонтно-будівельних та інших матеріалів, витрачених на поточний ремонт основних засобів, вартість послуг сторонніх організацій та майстерні господарства з технічного обслуговування і поточного ремонту обладнання і будівлі.

Для планування витрат за цією статтею (тут мова йде про основне та допоміжне технологічне зернопереробне обладнання) необхідно визначити його первісну вартість. Первісною вартістю основних засобів, що придбані за плату, визнається собівартість, до складу якої входять фактичні витрати:

- суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю), за вирахуванням непрямих податків;
- транспортно-заготівельні витрати (витрати на вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування основних засобів усіма видами транспорту до сільськогосподарського підприємства, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування);
- інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням основних засобів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Вихідні дані для розрахунку первісної вартості технологічного обладнання з переробки зерна озимої пшениці на борошно наведені у табл. 4.

Таблиця 4

Вихідні дані для розрахунку первісної вартості технологічного обладнання з переробки зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки»

О б ' є к т р о з р а х у н к у	Значення показника
Борошномельний комплекс МК-600, грн	664900
Вартість пуско-налагоджувальних робіт основного обладнання (11,5 % вартості), грн	76464
Допоміжне обладнання (терези, меблі, посуд тривалого використання та ін.), грн	12200
Маса основного та допоміжного обладнання, кг	7100
Відстань від постачальника основного обладнання до сільськогосподарського підприємства, км	35
Собівартість 1 т · км у господарстві, грн	4,50

Таким чином, первісна вартість технологічного комплексу з переробки зерна на пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» складе:

$$664900 + 76464 + 12200 + (7,1 \times 35 \times 4,5) = 754732 \text{ грн.}$$

(без урахування ПДВ):

$$754732 \times 100 : 120 = 628943 \text{ грн.}$$

Для подальших розрахунків витрат на ремонти та амортизацію первісна вартість технологічного комплексу з переробки зерна на борошно зменшується на ліквідаційну вартість – суму коштів, яку ФГ «Ріпки» очікує отримати від реалізації (ліквідації) цього комплексу після закінчення терміну його корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією). У нашому випадку ліквідаційна вартість складатиме вартість металобрухту, що за середньозваженої ціни його реалізації 1 т у регіоні у вересні 2019 р. 5000 грн складе:

$$6,5 \times 5000 = 32500 \text{ грн (без ПДВ – 27083 грн).}$$

Таким чином, для розрахунку приймаємо:

$$628943 - 27083 = 601860 \text{ грн.}$$

У ФГ «Ріпки» протягом кожного звітнього року планується відносити на витрати виробництва частину фактичних витрат на проведення усіх видів ремонту, реконструкції, модернізації, технічного переоснащення та інших видів поліпшення технологічного комплексу з переробки зерна на борошно 5 % його сукупної балансової вартості на початок року. Таким чином, норматив відрхувань на ремонт обладнання у перший рік роботи буде дорівнювати:

$$601860 \times 5 : 100 = 30093 \text{ грн.}$$

Балансова вартість будівлі, де планується розмістити борошномельний комплекс (колишнє овочесховище) складає 95000 грн (за вирахуванням ліквідаційної вартості). Таким чином, щорічні відрхування на ремонт будівлі дорівнюватимуть:

$$95000 \times 5 : 100 = 4750 \text{ грн.}$$

6. У статті «Інші витрати на утримання основних засобів» включають амортизацію необоротних активів відповідних видів діяльності. Згідно з Положенням (стандартом) 7 бухгалтерського обліку «Основні засоби», сільськогосподарське підприємство самостійно визначає термін корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів. При визначенні терміну корисного використання враховується очікувана потужність (продуктивність) та очікуване фізичне (умови та інтенсивність експлуатації) та моральне зношення, яке виникає у результаті розвитку технічного прогресу або змін попиту і пропозиції на продукцію, що виготовляється на конкретному об'єкті основних засобів. У ФГ «Ріпки» був визначений термін корисного використання обладнання з переробки зерна пшениці на борошно сім років. Таким чином, норматив амортизаційних відрахувань складе:

$$100 : 7 = 14,3 \, \%$$

Відповідно сума річної амортизації по технологічному обладнанню дорівнюватиме:

$$601860 \times 14,3 : 100 = 86066 \text{ грн.}$$

Термін корисного використання будівлі, де розміщується обладнання з переробки насіння соняшнику, був визначений у 20 років. Відповідно норматив амортизаційних відрахувань будівлі:

$$100 : 20 = 5 \, \%$$

Сума амортизаційних відрахувань будівлі:

$$95000 \times 5 : 100 = 4750 \text{ грн.}$$

7. У статті «Інші витрати» відображуються витрати, що безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції і не включені ні до однієї з наведених вище статей, а саме:

- вартість спецодягу та спецвзуття, що видаються працівникам підрозділу;
- малоцінні та швидкозношувальні предмети та інвентар;
- платежі за страхування майна;
- інші витрати, що включаються до собівартості продукції підрозділу і не віднесені до цієї та інших статей витрат.

У підрозділі з переробки зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» ці витрати складають 11500 грн на рік.

Крім того, до цієї статті включають витрати на придбання тари (мішків) для зберігання готової основної (борошно) і побічної (висівки) продукції.

Для розрахунку потреби у мішках необхідно визначити річну продуктивність міні-млина по готовій продукції. За умов переробки 1021 т сировини при виході борошна 72 % і висівок 26 % (решта 2 % складає сміттєва домішка) буде одержано у фізичній вазі:

– борошна $1021000 \times 72 : 100 = 735120$ кг,

– висівок $1021000 \times 26 : 100 = 265460$ кг.

При вазі 1 мішка борошна 50 кг їх потреба складе:

$$735120 : 50 = 14702 \text{ шт.}$$

При вазі 1 мішка висівок 25 кг їх потреба складе:

$$265460 : 25 = 10618 \text{ шт.}$$

Загальна потреба у мішках:

$$14702 + 10618 = 25320 \text{ шт. (або 25500 шт. зі страховим фондом 1 \%)}.$$

При оптовій ціні 1 мішка у 2019 р. 4,55 грн загальні витрати на придбання тари складуть:

$$25500 \times 4,55 = 116025 \text{ грн.}$$

8. До статті «Загальновиробничі витрати» включаються:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці, єдиний соціальний внесок й медичне страхування та витрати на оплату службових відряджень працівників апарату управління господарства);
- амортизація необоротних активів загальновиробничого (цехового) призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на охорону праці та техніку безпеки;

- витрати на удосконалення технології й організації виробництва (оплата праці, включаючи єдиний соціальний внесок, працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшення якості продукції; оплата послуг сторонніх організацій тощо);
- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання загальних приміщень виробничого призначення;
- витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці та інші витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції);
- інші витрати (втрати від браку, оплата простоїв тощо).

У ФГ «Ріпки» загальновиробничі витрати по міні-підприємству з переробки зерна пшениці на борошно плануються на рівні 19500 грн.

Розрахунок загальних витрат по переробці зерна на млині МК-600 наведений у табл. 5.

Для розрахунку собівартості переробки 1 т зерна пшениці на борошно усі витрати на переробку (без вартості сировини) діляться на обсяг переробки (1021 т):

$$749593 : 1021 = 734 \text{ грн.}$$

При встановленні розцінок за надання послуг з давальницької переробки зерна стороннім замовникам, виробничу собівартість переробки збільшують на 15 % розміру норми прибутку і на 20 % ПДВ. Таким чином, розцінка за переробку 1 т давальницького зерна озимої пшениці дорівнюватиме:

$$734 \times 1,15 \times 1,20 = 1013 \text{ грн.}$$

Для розрахунку економічної ефективності переробки зерна пшениці на борошно у сільськогосподарському підприємстві необхідно визначити обсяги виробництва основної (борошно) продукції. При виході борошна вищого ґатунку 50 % і борошна другого ґатунку 22 % (див. табл. 2), валові обсяги виробництва складуть:

– борошно вищого ґатунку – $1021 \times 50 : 100 = 511 \text{ т}$;

– борошно другого ґатунку – $1021 \times 22 : 100 = 225 \text{ т}$.

Таблиця 5

**Розрахунок планових витрат при переробці зерна пшениці
на борошно на млині МК-600 у ФГ «Ріпки» у 2020 р.**

С т а т т і в и т р а т	Вартість з ПДВ, грн	Вартість без ПДВ, грн	ПДВ, грн
1. Витрати на оплату праці		232400	
2. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)		51128	
3. Сировина та матеріали		2481230	
4. Роботи та послуги – всього	270044	234135	45007
У тому числі:			
автотранспорт		6894	
електроенергія	270044	225037	45007
водопостачання		2204	
5. Витрати на ремонт необоротних активів – всього		34843	
У тому числі:			
обладнання		30093	
будівлі		4750	
6. Інші витрати на утримання основних засобів – всього		90816	
У тому числі:			
обладнання		86066	
будівлі		4750	
7. Інші витрати – всього	127525	106271	21254
У тому числі:			
витрати на тару	116025	96688	19337
інші витрати	11500	9583	1917
8. Загальновиробничі витрати		19500	
Всього витрат: з сировиною без сировини		3230823 749593	

Станом на жовтень 2019 р. середньозважені оптові ринкові ціни у Харківській області на борошномельну продукцію склалися на рівні:

- борошно вищого ґатунку – 8250 грн/т;
- борошно другого ґатунку – 7425 грн/т.

При цьому слід зазначити, що оптові реалізаційні ціни на продукцію нами бралися на дещо нижчому рівні за ціни крупних промислових комбінатів хлібопродуктів. Обумовлюється це тим, що на виробництвах малої потужності (таких як млин МК-600) все ж таки не вдається досягти рівня якості кінцевої продукції, який забезпечують великі переробні підприємства. Таким чином, у ФГ «Ріпки» у

2020 р. планова виручка від реалізації борошна, виробленого на млині МК-600, складе:

- ✓ борошно вищого гатунку – $511 \times 8250 = 4215750$ грн;
- ✓ борошно другого гатунку – $225 \times 7425 = 1670625$ грн;
- ✓ всього виручка від реалізації – $4215750 + 1670625 = 5886375$ грн.

Вартість продукції без ПДВ складе:

$$5886375 \times 100 : 120 = 4905313 \text{ грн.}$$

Загальні відрахування ПДВ складуть:

$$5886375 - 4905313 = 981062 \text{ грн.}$$

Якщо у процесі переробки сільськогосподарської сировини утворюється два і більше видів основної продукції (у нашому випадку – це борошно вищого і другого гатунків), при визначенні виробничої собівартості кожного з них загальна сума витрат у технологічному процесі розподіляється між окремими видами продукції пропорційно плановій виручці від реалізації. Таким чином, методологія розрахунку собівартості 1 т борошна різних гатунків на міні-млині МК-600 буде наступною (табл. 6).

Таблиця 6

Розрахунок планової виробничої собівартості борошна різних гатунків на млині МК-600 у ФГ «Ріпки» у 2020 р.

Види продукції	Обсяг виробництва, т	Оптова ціна 1 т, грн	Виручка від реалізації, грн	Частка у загальній виручці	Припадає витрат	Виробнича собівартість, грн/т
Борошно вищого гатунку	511	8250	4215750	0,716	2313269	4527
Борошно другого гатунку	225	7425	1670625	0,284	917554	4078
Разом	736	-	5886375	1,000	3230823	-

При визначенні повної (комерційної) собівартості борошна виробничу собівартість збільшують на витрати обігу і зокрема на розмір витрат, пов'язаних з реалізацією (збутом) продукції. До цих витрат включають:

- витрати на ремонт тари для тривалого зберігання продукції (дерев'яні піддони під штабелі мішків з борошном і висівками);

- оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;
- витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на передпродажну підготовку товарів;
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на утримання необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
- витрати на транспортування готової продукції, транспортно-експедиційні та інші послуги;
- інші витрати пов'язані зі збутом продукції.

Відповідно до значно зростаючої ролі цієї складової господарської діяльності у ринкових умовах господарювання, частка витрат обігу (не пов'язаних з основним виробництвом) в СВК «Україна» при реалізації борошна власного виробництва складає 14,5 % виробничої собівартості:

$$3230823 \times 14,5 : 100 = 468469 \text{ грн.}$$

Таким чином, у ФГ «Ріпки» повна (комерційна) собівартість всього виробленого і реалізованого борошна складе:

$$3230823 + 468469 = 3699292 \text{ грн.}$$

Очікувана маса прибутку від реалізації продуктів переробки:

$$4905313 - 3699292 = 1206021 \text{ грн.}$$

У розрахунку на 1 т переробленого зерна прибуток складе:

$$1206021 : 1021 = 1181 \text{ грн.}$$

Плановий рівень рентабельності реалізованої продукції:

$$1206021 : 3699292 \times 100 = 32,6 \text{ \%}$$

У сучасних складних умовах ведення господарської діяльності у вітчизняному агропромисловому комплексі ці показники характеризують достатньо прийнятний рівень економічної ефективності внутрішньогосподарської переробки зерна на борошно (табл. 7).

Таблиця 7

**Планова економічна ефективність внутрішньогосподарської переробки
зерна пшениці на борошно у ФГ «Ріпки» у 2020 р.**

Показники	Значення показника
Обсяг переробки сировини, т	1021
Обсяги виробництва основної продукції, т:	
борошно вищого гатунку	511
борошно другого гатунку	225
Обсяги виробництва побічної продукції (висівок)	265
Всього прямих виробничих витрат, грн:	
з сировиною	3230823
без сировини	749593
Собівартість переробки 1 т сировини, грн	734
Виробнича собівартість основної продукції, грн/т:	
борошно вищого гатунку	4527
борошно другого гатунку	4078
Витрати на реалізацію (14,5 %), грн	468469
Повна (комерційна) собівартість основної продукції, грн/т:	
борошно вищого гатунку	5183
борошно другого гатунку	4669
Повна (комерційна) собівартість продукції, грн	3699292
Оптові ціни реалізації основної продукції, грн/т:	
борошно вищого гатунку	8250
борошно другого гатунку	7425
Виручка від реалізації продукції, грн:	
з податком на додану вартість	5886375
без податку на додану вартість	4905313
Очікувана маса прибутку від реалізації продукції, грн	1206021
Прибуток на 1 т переробленого зерна пшениці, грн	1181
Рівень рентабельності, %	32,6

Цікавими є результати порівняння економічної ефективності переробки зерна пшениці на борошно з реалізацією непереробленого зерна комерційним структурам (зернотрейдерам).

У жовтні 2019 р. сільськогосподарські підприємства Харківській області реалізовували зерно пшениці 3 класу у середньому за оптовою ціною 4250 грн/т з ПДВ (3542 грн/т без ПДВ). Фактична виробнича собівартість 1 т зерна пшениці у ФГ «Ріпки» у 2019 р. склала 3050 грн, а повна (комерційна) – 3203 грн (див. стор. 16). Таким чином, розрахунковий прибуток від реалізації 1 т зерна пшениці у господарстві дорівнюватиме:

$$3542 - 3203 = 339 \text{ грн.}$$

Відповідно, рентабельність продажу:

$$339 : 3203 \times 100 = 10,6 \% \text{ (борошна – 32,6 \%)}.$$

Проведені розрахунки наочно доводять, що у розрахунку на 1 т зерна пшениці переробка і реалізація продуктів переробки дозволяє отримати у 3,5 рази більше прибутку, ніж реалізація непереробленого зерна (1181 : 339).

Збільшення частки промислової продукції у структурі товарної продукції сільськогосподарських підприємств об'єктивно сприяє створенню в галузі організаційних форм господарювання ринкового типу. Категорію даного типу господарств у цілому характеризує наявність в їх організаційно-виробничій структурі підрозділів з переробки, доробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції, сума від реалізації якої, разом із сумою від реалізації товарної продукції сировинних галузей інтегрованої сфери займає провідне або одне з провідних місць у структурі товарної продукції. Відмінними рисами таких формувань є наявність в них ланки ринкової інфраструктури (служб маркетингу, фірмової роздрібної торгівельної мережі тощо) тобто залучення до схеми агропромислової інтеграції сфери обігу товару та його реалізації кінцевому споживачу.

Формування і подальший розвиток підсобної промислової діяльності у сільськогосподарських підприємствах – це один з шляхів демонополізації крупних переробних підприємств на виробництво окремих видів продукції агропромислового комплексу і створення передумов для конкуренції товаровиробників на ринку продовольства.

ВИСНОВКИ

1. Сільське господарство, яке відрізняється від інших сфер матеріального виробництва низкою специфічних особливостей, найбільш успішно розвивається при раціональному поєднанні головних, додаткових і підсобних галузей. Доцільність поєднання сільськогосподарського виробництва з іншими видами діяльності обумовлюється дією багатьох факторів – природних, економічних, організаційних, технологічних, соціальних, які існують об’єктивно, взаємодіють між собою, взаємно впливають один на одного і результати господарювання у цілому.

2. Становлення ринкових відносин у сільському господарстві України має свої специфічні особливості, що дуже часто не дає змогу з достатнім рівнем ефективності адаптувати до вітчизняних реалій передовий іноземний досвід. Це повною мірою стосується і проблем подальшого розвитку підсобної промислової діяльності у сільськогосподарських підприємствах. Багато питань залишаються досі не вирішеними як на теоретичному, так і на прикладному рівнях. У сучасній науковій літературі можна зустріти різні погляди на цю проблему – від поміркованих до повної абсолютизації або повного неприйняття, що зайвий раз свідчить про її складність та необхідність пошуку нових, іноді нестандартних, організаційно-економічних та техніко-технологічних шляхів розв’язання.

3. Економічна ефективність господарської діяльності у ФГ «Ріпки» Богодухівського району Харківської області у великій мірі формується у сфері руху продукції – від виробництва сировини до реалізації кінцевому споживачу, з урахуванням можливостей диверсифікації асортименту через впровадження у господарстві стадій глибокої переробки і реалізації з більшою часткою доданої вартості.

4. Впровадження в ФГ «Ріпки» технологічного комплексу по переробці зерна пшениці на борошно МК-600 дозволяє переробити за рік 1021 т сировини. Обсяги виробництва основної продукції при цьому складають: борошно вищого ґатунку – 511 т, борошно другого ґатунку – 225 ц. Планові надходження виручки від реалізації продукції за проектом складають 4 млн 905 тис. грн (без ПДВ), при-

буток – 1 млн 206 тис. грн при рівні рентабельності 32,6 %. Розрахункова планова виробнича собівартість переробки 1 т зерна складає 734 грн.

5. Проведені розрахунки довели, що у розрахунку на 1 т зерна пшениці переробка і реалізація продуктів переробки дозволяє отримати 1181 грн прибутку, що у 3,5 рази більше, ніж при реалізації комерційним структурам (зернотрейдерам) непереробленого зерна (339 грн/т).

6. При виборі потужності борошномельного обладнання ми виходили з прогнозованої наявності вільних товарних обсягів сировини (зерно озимої пшениці) у господарстві, які після розрахунків за контрактами, виплати в рахунок оплати праці та в якості орендної плати за земельні паї можна буде спрямувати на переробку. Крім того, нами були враховані потреби населення селища Ріпки, в якому розташовується центральна садиба сільгосппідприємства та сусідніх населених пунктів Богодухівського, Валківського і Харківського районів (селища Максимівка, Петропавлівка, Вертіївка, Протопопівка, Вільшани, Старий Мерчик та ін.) у послугах щодо переробки власної сировини на давальницьких умовах, а також можливість надання послуг з переробки іншим сільськогосподарським підприємствам за відповідну плату.

7. Проведені розрахунки у цілому свідчать про доцільність організації у ФГ «Ріпки» цеху з переробки зерна пшениці на борошно у сучасних умовах господарювання. У більш віддаленій перспективі у процесі становлення досконалих справедливих економічних відносин між виробниками сільськогосподарської сировини та крупними переробними підприємствами, формування ефективної ринкової інфраструктури (логістика, зберігання, реалізація тощо) внутрішньогосподарська переробка повинна відігравати роль допоміжного підсобного виробництва для побудови раціональної організаційної структури господарства, забезпечення його внутрішньогосподарських потреб, часткового задоволення попиту на місцевих регіональних ринках та надання послуг населенню щодо переробки сільськогосподарської сировини на давальницьких умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богдан І.Ф., Лазня В.В., Шепотько Л.О. Промислові виробництва на селі / за ред. І.Ф.Богдана. Київ: Урожай, 1992. 173 с.
2. Лещук П.С. Оживлені ремесла. Київ: Знання, 1990. 48 с.
3. Петров В.М. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навч. посібник / Харк. нац. аграр. ун-т. Харків: Майдан, 2016. 362 с.
4. Зінчук Т.О., Куцмус Н.М. Диверсифікація бізнесу на сільських територіях: досвід країн світу. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 19-28.
5. Малік М.Й., Мамчур В.А. Самозайнятість та розвиток несільськогосподарського підприємництва на селі. *Економіка АПК*. 2019. № 4. С. 39-52.
6. Павленчик Н.Ф. Економічний розвиток аграрних підприємств на засадах диверсифікації їх діяльності. *Економіка АПК*. 2019. № 2. С. 57-65.
7. Шпикуляк О.Г., Малік М.Й. Інституціональний аналіз розвитку підприємства в аграрному секторі економіки: методичний аспект. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 73-82.
8. Діброва А.Д., Діброва Л.В., Крилов Я.О., Діброва М.А. Стратегічні орієнтири розвитку ринку зерна та механізму його регулювання. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 26-35.
9. Петров В.М. Диверсифікація виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету; сер. «Економічні науки»*. Харків, 2018. № 1. С. 41-53.
10. Коденська М.Ю., Сегеда С.А. Закономірності розвитку аграрно-промислового виробництва та ефективність його функціонування. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 30-39.
11. Сичевський М.П., Васильченко О.М., Коваленко О.В. Хлібопекарська галузь України: тенденції та проблеми її розвитку. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 14-22.
12. Хрип'юк В.І. Харчова промисловість України: ретроспективний аналіз та сучасні проблеми розвитку. *Економіка АПК*. 2018. № 9. С. 77-85.

13. Сільське господарство України у 2018 році: стат. збірник / відп. за випуск О.М. Прокопенко. Київ: Держ. служба статистики України, 2019. 235 с.
14. Пузік Л.М., Пузік В.К., Рожков А.О. Технологія переробки продукції рослинництва: навч. посібник / Харк. нац. аграр. ун-т. Харків. Майдан, 2015. 416 с.
15. Пузік Л.М., Пузік В.К. Технологія зберігання і переробки зерна: навч. посібник / Харк. нац. аграр. ун-т. Харків. Точка, 2013. 311 с.
16. ГСТУ 46.004-99 – Борошно пшеничне: [технічні умови]. – К.: Стандарти України, 1999. – 9 с.
17. Про розрахунок норми тривалості робочого часу на 2020 рік. *Урядовий кур'єр*. 2019. № 147. С. 4.
18. Про державний бюджет України на 2020 рік: проект Закону України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI00486A.html.
19. Петров В.М. Планування та організація виробництва на підприємствах АПК: Методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2018. 81 с.

Додатки

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО «Ріпки»

62163, с. Ріпки, Харківська область, Богодухівський район, вул. Зелена,
ЄГРПОУ 40770961, тел.: (099) 088-7-999, E-mail: dyomkin@ukr.net

05.11.2019 № 196
на _____ від _____

ДОВІДКА

Засновник Фермерського господарства «Ріпки» Богодухівського району Харківської області Дьомкін Олександр Олександрович розглянув пропозиції Малиша Романа Вікторовича щодо створення у господарстві міні-цеху з виробництва пшеничного борошна на основі технологічного комплексу МК-600 продуктивністю по зерну 600 кг/год. виробництва ПАТ «Електромаш» (м. Харків).

Вважаю, що висновки Малиша Р.В. достатньо обґрунтовані, мають чіткі кількісні та якісні характеристики і повністю витікають з проведених досліджень.

Засновником ФГ «Ріпки» прийнято рішення про внесення змін до організаційної структури господарства щодо створення підсобного промислового підрозділу з переробки зерна пшениці на борошно та пошуку інвестиційних ресурсів для придбання та пуску в експлуатацію технологічного комплексу МК-600 виробництва ПАТ «Електромаш».

Засновник ФГ «Ріпки»

О. ДЬОМКІН

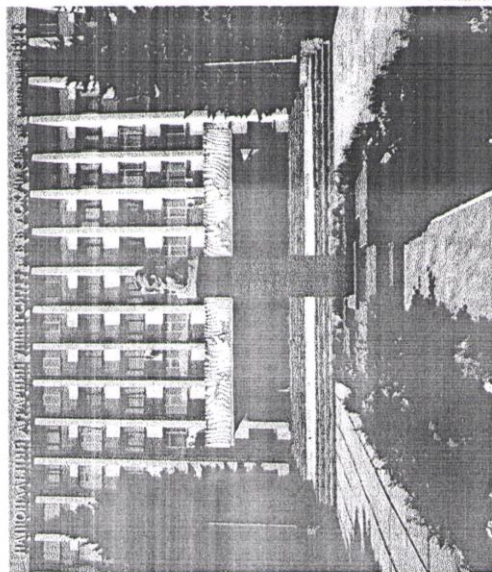
Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 90-річчю економічної освіти
в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва
(3-4 жовтня 2019 р.)

Частина I

Харків - 2019

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої
90-річчю економічної освіти в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва,
3-4 жовтня 2019 р.

Частина 1

Харків – 2019

УДК 631.17.001.76:339.92

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

О.В. Ульяновський, чл.-кор. НААНУ, д-р екон. наук, професор; В.М. Петров, канд. екон. наук, професор університету, Шелудько Р.М. – перший проректор, професор університету; Василюк С.І., канд. екон. наук, доцент; Ю.Л. Філімонов, канд. екон. наук, доцент; О.В. Горюх, канд. екон. наук, доцент; Т.Ю. Білоусько, канд. екон. наук, доцент; Т.А. Бутенко, канд. екон. наук, доцент; О.І. Гуртов, д-р екон. наук, професор; Л.О. Ломовських, д-р екон. наук, професор університету; М.Ф. Огійчук, канд. екон. наук, професор; О.В. Олійник, д-р екон. наук, професор; Г.П. Пасенко, д-р наук з держ. упр. професор; В.В. Ярова, канд. екон. наук, доцент; Нагасва Г.О., старш. викладач; Пономарьова М.С., канд. екон. наук, доцент; Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доцент; Ю.В. Пашенко, канд. екон. наук, доцент; І.О. Шарко, канд. екон. наук, доцент.

Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю екон. освіти в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 3-4 жовтня 2019 р. У 2 ч. Ч. 1 / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2019. – 268 с.

До збірника увійшли результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців і практиків, здобувачів усіх рівнів освіти. Висвітлено актуальні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора України та інших країн.

Розраховано на вчених, викладачів, здобувачів та фахівців, які займаються питаннями інноваційного розвитку аграрного сектора економіки.

Видається за редакцією авторів.

© Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 2019

ЗМІСТ

Секція 1. Управління розвитком агропромислового виробництва і сільських територій на інноваційній основі: теорія та практика.....	8
Pashchenko Yu.V., Artur Orzel State support for agricultural sector in Ukraine	8
Антощенко В.В. Основні елементи ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства та ефективність їх використання	11
Афанасова Ю.О. Підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств.....	14
Бабенко Г.І. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва в Україні та інвестування	16
Бержанір А.Л. Діяльність аграрного бізнесу з розвитку соціальної відповідальності	18
Бондаренко Є.В., Петров В.М. Диверсифікація виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств	20
Брік С.В. Пріоритети управлінських рішень крізь призму інновацій	23
Бузова О.Ю. Фінансування наукових установ та інноваційна модель розвитку агропромислового виробництва	27
Варданян А.А. Особливості організації інноваційних процесів у агропромисловому комплексі	30
Грошев С.В. Теоретичні ознаки визначення напрямів розвитку сільських територій	32
Гуторова О.О. Диверсифікація сільської економіки як перспектива розвитку сільських територій	36
Демиденко Л.М., Стельмах В.С. Витрати у сільському господарстві та чинники їх оптимізації.....	39
Дем'янишина О.А. Об'єднані територіальні громади як крок у розвитку сільських територій.....	42
Довгаль С.В. Зарубіжний досвід державного регулювання аграрних відносин.....	44
Древалюк Ю.Д. Соціальний захист сільськогосподарських працівників у конвенціях Міжнародної організації праці	47
Дядик Т.В., Івашенко М.Ф. Прибутковість господарської діяльності аграрних підприємств України.....	49
Загорулько В.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства	52
Іванов Д.В., Латинін М.А. Розвиток економічного потенціалу як запорука сталого розвитку територій в Україні.....	56
Ільїна М.В., Шпильова Ю.Б. Конкурентоспроможність сільських територіальних громад як запорука їх сталого розвитку	58

Клімова І.О. Європейська модель оцінки впливу на довкілля для України...	221
Косторной С.В. Возможности и угрозы щодо відкриття ринку сільськогосподарських земель в Україні...	225
Кравчук Т.Ю. Тенденції розвитку землекористування в Україні...	227
Кірова М.О. Окремі аспекти методики оцінки екологічної небезпеки міського землекористування як базової основи забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення...	229
Кіріченко К.А. Інтенсивність виробництва пшениці як фактор формування ефективності землекористування...	232
Кісіль М.І. Інвестиційний потенціал введення повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення...	235
Лазарєва О.В. Інноваційні орієнтири у землекористуванні...	239
Ляшківський В.Б. Поняття й сутність нетрадиційного сільськогосподарського землекористування...	242
Мельничук А.Ю. Особливості методологічних засад формування землекористування оборони...	244
Пасемко Г.П. Історичний досвід становлення ринку земель сільськогосподарського призначення...	247
Сакаль О.В., Третяк Н.А. Рентна політика у сфері землекористування...	249
Третяк А.М., Третяк В.М. Новітня інституціонально-поведінкова економічна теорія: сутнісні ознаки для економіки землекористування...	251
Улько Є.М. Рентні відносини за протирічливої системи використання земельних ресурсів...	255
Шиян Н.І. Стан і тенденції у використанні добрив аграрними підприємствами...	259
Юсипенко О.М. Тенденції розвитку рекреаційного землекористування в Україні...	262
Яруга М.Ю. Емфітевзис як прогресивний вид прав на сільськогосподарську земельну ділянку...	264

Малиш Р.В., Петров В.М. Техніко-економічне обґрунтування виробництва пшеничного борошна у сільськогосподарському підприємстві	166
Нішніанідзе Р.П., Худавердієва В.А. Правові засади створення підприємництва в Україні та перспективи його розвитку в сільському господарстві	169
Слівак І.В. Стан виробництва соняшнику в Україні	173
Таран О.М., Філімонов Ю.Л. Формування логістичної стратегії в системі управління підприємством	175
Таран Ю.С. Інноваційні стратегії розвитку аграрних підприємств	177
Чаговцев О.В., Борисовський І.С., Минко Я.Ю. Диверсифікація у підприємницькій діяльності в аграрній сфері	179
Секція 3. Фундаментально-прикладні основи маркетингової та логістичної діяльності підприємств агропродуктового комплексу	181
Білоусько Т.Ю., Золотюк О.В. Маркетингове дослідження ринку молока	181
Бухало О.В., Шарафанова І. М. Маркетингове дослідження ринку зерна	185
Волченко А.О. Оцінка ефективності транспортної логістики сільськогосподарських підприємств	189
Єфремова Н.О. Роль, принципи, функції соціально-відповідального маркетингу у стратегічному управлінні конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємства	191
Лебединська О.І., Сотніков Ю.О. Особливості логістики в агропромисловому комплексі України	193
Ломовських Л.О. Електронне планування бізнес-процесів суб'єктів аграрного підприємства як інструмент прийняття економічних рішень	196
Ляшенко С.Д. Державна підтримка галузі овочівництва	200
Сахно І.В. Управління маркетингом в системі менеджменту	204
Сумець О.М. Завдання і проблеми застосування логістики в діяльності підприємств олійно-жирової галузі	206
Худавердієва В.А., Деканенко А.О. Особливості маркетингу в сільському господарстві України в сучасних ринкових умовах	208
Секція 4. Теоретичні, методологічні та практичні засади розвитку земельних відносин	213
Morkunas, M., Skvarciany, V., Goroh, O. Land market in Ukraine: prospects for development and foreign experience	213
Гуторов О.І. Передумови формування та інвестиційного забезпечення сталого сільськогосподарського землекористування	215
Жарова Л.В., Шашула Л.А. Публічно-приватне партнерство: перспективи для України	219

4. Створення сприятливого підприємницького середовища – зменшення впливу інфляції на фінансові результати господарської діяльності; проведення заходів стосовно зменшення конкурентоспроможності імпортованих товарів-замінників; спрощена процедура реєстрації та оподаткування агропромислових підприємств; страхування діяльності тощо.

Список використаних джерел: 1. Статистичний щорічник Волинь 2018 / за ред. В. Науменка. Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2019. 449 с. 2. Голян В. Сфера природокористування у технологічно периферійній Україні. Як інституціональні перетворення на часі. Економіст. 2018. № 12. С. 11–12. 3. Шубалій О., Косінський П. Напрями стимулювання розвитку переробних виробництв на базі природно-ресурсних комплексів регіону. Економіст. 2018. № 12. С. 23–37. 4. Михайлюк О. Г., Кічій І. В., Півницький Н. Д. Історія Волині. 3 найдавніших часів до наших днів : монографія. Львів : «Вища школа», 1988. 238 с. 5. Борніков В. І., Пархом'юк А. І. Нариси історії органів державної влади та місцевого самоврядування на Волині (1944–2009 рр.) : монографія. Луцьк : РВВ «Вежа», 2009. С. 198.

УДК 631.15:664.641.12

Р. В. Малиш, здобувач другого (магістерського) рівня освіти

В. М. Петров, канд. екон. наук, професор університету

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва,
Україна

ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПШЕНИЧНОГО БОРОШНА

У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток підсобної промислової діяльності в українського селянства завжди був життєвою необхідністю. Сільські трудівники споконвіку разом з землеробством і тваринництвом займалися підсобним промислом, що обумовлювалося як необхідністю приготування про запас продуктів харчування з виробленої сировини, виготовлення різних знарядь праці і предметів побуту, так і потребою у додатковому заробітку [1, 2].

В умовах ринкового механізму господарювання в АПК роль підсобної промислової діяльності, як фактора економічної стабільності сільськогосподарських підприємств, значно зростає. Вона дозволяє сільським товаровиробникам вистояти у несприятливих для ведення основного сільськогосподарського виробництва роки, зберегти трудові колективи. При цьому доходи від підсобної промислової діяльності – це, як правило, стабільна, така, що не залежить від несприятливих погодних умов частка надходжень грошових коштів, яка сприяє вирівнюванню доходів господарств за місяцями року [3, 4].

В Україні одним з найбільш поширених видів підсобної промислової діяльності у сільськогосподарських підприємствах є переробка зерна пшениці на борошно. Великі комбінати хлібопродуктів і зернотрейдери у сучасних умовах пропонують не завжди прийнятні закупівельні ціни на зернові, тому для сільських товаровиробників дуже часто більш привабливим є саме організація власного переробного виробництва [5, 6].

Нами було виконане техніко-технологічне обґрунтування та визначена планова економічна ефективність внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно для фермерського господарства «Ріпки» Богодухівського району Харківської області. При виборі потужності переробного обладнання ми виходили з прогнозованої наявності вільних товарних обсягів зерна пшениці у ФГ «Ріпки», які після розрахунків за контрактами, виплат в рахунок натуральної оплати праці та в якості орендної плати за земельні паї можна буде спрямувати на внутрішньогосподарську переробку. Крім того, були враховані потреби місцевого населення у послугах щодо переробки власного зерна на давальницьких умовах, а також можливість надання послуг з переробки сусіднім сільськогосподарським підприємствам за відповідну плату. Враховуючи значені чинники була обрана модифікація борошномельного комплексу МК-600 продуктивністю по зерну 600 кг/год. виробництва ПАТ «Електромаш» (м. Харків).

У млині МК-600 використовується найбільш практичний пальцевий метод помелу. Цей універсальний метод дозволяє без значних змін і переналадження обладнання одержувати борошно з пшениці м'яких і твердих сортів, жита, явса, кукурудзи, рису, сої, а також переробляти на крупу пшеницю, ячмінь і горох. Обраний технологічний комплекс має такі експлуатаційні переваги у порівнянні з традиційними вальцовими млинами: універсальність обладнання дозволяє здійснювати помел великого асортименту продуктів; одержання хлібопекарського борошна з пшениці низької якості (до 70 % борошна з пшениці V класу); безвідмовна і довготривала робота гарантується простотою та надійністю конструкції, якістю виготовлення та відсутністю елементів швидкого износу; безперервність роботи і відсутність простояв гарантується навіть у випадку поломки окремого вузлу, що забезпечується дублюванням усіх основних блоків; ремонтпридатність – забезпечується можливістю ремонту будь-якої частини комплексу в умовах звичайної майстерні сільськогосподарського підприємства; мале споживання електроенергії (у порівнянні з аналогічними за продуктивністю млинами нижче на 20–30 %); технологічна стійкість до аварійних відключень електроенергії забезпечується тим, що блок розмелу і продуктопроводи автоматично очищуються від залишків сировини і не має необхідності здійснення додаткових підготовчих заходів при черговому запуску; гнучка схема комплектування дозволяє встановлювати обладнання у будь-яке вільне приміщення; приміщення для розташування млина не потребує опалення, бо комплекс може комплектуватися системою локального підігріву сировини; зручність в управлінні, захищеність від некваліфікованих дій оператора не потребують спеціальної підготовки персоналу.

на ефективність його функціонування. Економіка АПК. 2018. № 6. С. 30-39. 4. Шпигуляк О.Г., Малік М.І. Інституціональний аналіз розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки: методичний аспект. Економіка АПК. 2019. № 6. С. 73-82. 5. Діброва А.Д., Діброва Л.В., Крилов Я.О., Діброва М.А. Стратегічні орієнтири розвитку ринку зерна та механізму його регулювання. Економіка АПК. 2019. № 6. С. 26-35. 6. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д., Свтушенко В.Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. Економіка АПК. 2019. № 4. С. 29-38.

УДК 330.131:631

Р.П. Нішінанідзе, магістр з менеджменту, менеджер по персоналу
В.А. Худавердієва, доцент, канд. екон. наук
Харківська державна зооветеринарна академія, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Сільське господарство в Україні є однією з найважливіших галузей народного господарства. Агропромисловий комплекс є основою продовольчої безпеки країни, сільське господарство дає безліч робочих місць, поява яких стає можливою при подальшій підприємності і сільськогосподарській сфері. Це стимулює розвиток економіки, як окремої країни, так і всього світу. Підприємницька діяльність в аграрній сфері стикається з рядом проблем, труднощів і перешкод із-за особливостей сільського господарювання і ризиків, пов'язаних з цією галуззю.

Згідно статті 3 Господарського Кодексу України (ГКУ), під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають ціннову визначеність [1].

Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність).

Сільськогосподарська галузь є однією з найбільш важливих галузей економіки в світі. Вона представлена в тому або іншому вигляді практично у всіх країнах і направлена на забезпечення людей продуктами харчування, а різних галузей промисловості необхідною сировиною.

Підприємництво в сільському господарстві припускає участь певних суб'єктів і об'єктів підприємницької діяльності. Згідно ст. 55 ГКУ суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть

169

Борошномельний комплекс МК-600 сертифікований відповідно до вимог державних і галузевих стандартів і являє собою набір транспортних обладнання, блоку зловлення, розмільного, просівального і транспортно-обладнання. ПАТ «Електрошаш» забезпечує його гарантіїне обслуговування та ремонт протягом двох років і запасні частини при експлуатації у гарантійний і після гарантійний період.

До переваг борошна, що одержують на борошномельному комплексі МК-600 можна віднести наступні: у процесі переробки зерна у борошні зберігаються усі корисні речовини; знижується вірогідність мікробактеріального ураження борошна, що забезпечує його тривале зберігання; забезпечується дуже добра схожість тіста за рахунок насичення борошна повітрям у процесі помелу.

Розрахункова річна продуктивність борошномельного комплексу МК-600 по сировині у ФГ «Ріпки» склала 1021 т, що дозволяє виробити 511 т борошна вищого гатунку, 225 т борошна другого гатунку та 265 т висівків. Собівартість переробки 1 т зерна пшениці склала 734 грн, що відповідає рівню крупних борошномельних заводів і комбінатів хлібопродуктів. Виробнича собівартість 1т борошна вищого гатунку склала 4527 грн, а борошна другого гатунку – 4078 грн за середньозважених цін реалізації у регіоні на момент розробки проекту, відповідно, 8250 і 7425 грн. Планові надходження від реалізації готової продукції склали 4905,3 тис. грн, прибуток 1206,0 тис. грн при рівні рентабельності 32,6 % і окупності початкових інвестицій 1,1 року.

Нами також був виконаний порівняльний аналіз економічної ефективності внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно і реалізації непереробленого зерна комерційним структурам. За проектом плановий прибуток у розрахунку на 1 т переробленої сировини склав 1181 грн, а при реалізації непереробленого зерна третього класу – лише 339 грн (у 3,5 рази менше). У розрахунках були використані фактичні дані щодо виробничості і повної (комерційної) собівартості зерна озимої пшениці у ФГ «Ріпки» у 2019 р. та середньозважені ціни на ринку зерна і продуктів його переробки у Харківській області станом на вересень 2019 р.

Проведені економічні розрахунки наочно свідчать про доцільність організації у ФГ «Ріпки» цеху з переробки зерна пшениці на борошно. Крім того, підсобна промислова діяльність та її ефективна інтеграція з основною сільськогосподарською створює також такі переваги: створюються додаткові робочі місця; в умовах сезонності сільськогосподарського виробництва протягом року більш повно та рівномірно використовуються трудові та матеріально-технічні ресурси; розширюється асортимент продукції, що виробляється господарством, з більшою доданою вартістю; за рахунок використання побічної продукції у господарстві підвищується кормова база тваринництва; задовольняються потреби жителів сільської місцевості щодо переробки сільгоспсировини для особистих потреб.

Список використаних джерел: 1. Лещук П.С. Оживлені ремесла. Київ: Знання, 1990. 48 с. 2. Богдан І.Ф., Лазня В.В., Шепотюк Л.О. Промислові виробництва на селі / за ред. І.Ф.Богдана. Київ: Урожай, 1992. 173 с. 3. Колденська М.Ю., Сегеда С.А. Закономірності розвитку аграрно-промислового виробництва

168

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
АГІТАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої
90-річчю економічної освіти в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва,
3-4 жовтня 2019 р.

Частина 1

За редакцією авторів
Відповідальні за випуск Р.М. Остапенко, І.О. Шарко
Видавництво «Діста плюс»
Тел. (057) 768-03-15

Свідчення про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців, виготівників
та розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК
№ 4047 від 15.04.2011 р.

Післ. до друку 30.09.2019 р. Формат 60х84/16.

Гарнітура Таймс. Друк: цифровий.

Обсяг: 19,7 ум.-друк. арк., 22,5 обл.-вид. арк.

Тираж 50.

Надруковано в друкарні «БУКЛАЙН»
61000, м. Харків, вул. Катерининська, 46.

Тел. (099) 604-49-45

e-mail: bookline.ua@gmail.com

АНОТАЦІЯ наукової роботи під шифром «Млин»

Актуальність і практична значущість теми. В умовах розбудови ринкового механізму господарювання у галузі роль підсобної промислової діяльності, як фактора економічної стабільності сільськогосподарських підприємств, значно зростає. Доходи від підсобної промислової діяльності – це стабільна, така, що не залежить від примх погоди частка надходжень грошових коштів, яка сприяє вирівнюванню доходів господарств за місяцями року. Організація підсобного промислового виробництва та його ефективна інтеграція з основним сільськогосподарським має також такі переваги: в умовах сезонності сільськогосподарського виробництва протягом календарного року більш повно та рівномірно використовуються трудові та матеріально-технічні ресурси; розширюється асортимент продукції, що виробляється господарством, з більшою доданою вартістю; за рахунок використання побічної продукції (висівки, макуха, шрот, відвійки тощо) у господарстві підсилюється кормова база тваринництва; задовольняються потреби жителів сільської місцевості щодо переробки сільгоспсировини для особистих потреб тощо.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є опрацювання методологічних основ і практичних рекомендацій щодо організації ефективної внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно на рівні конкретного сільськогосподарського підприємства. У відповідності до поставленої мети у роботі передбачається вирішити такі **завдання**:

- опрацювати техніко-технологічні основи організації цеху з переробки зерна пшениці на борошно;
- обґрунтувати обсяги внутрішньогосподарської переробки зерна на борошно у конкретних умовах господарювання;
- визначити планову економічну ефективність внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно у сільськогосподарському підприємстві;
- обґрунтувати перспективи розвитку підсобної промислової діяльності у сучасних умовах ведення господарської діяльності в АПК.

Об'єктом дослідження є процес організації ефективної внутрішньогосподарської переробки зерна пшениці на борошно в умовах пореформеного розвитку вітчизняного сільського господарства.

Предметом дослідження є сукупність техніко-технологічних та організаційно-економічних взаємозв'язків ефективного механізму організації підсобної промислової діяльності у сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження складають діалектичний метод пізнання і системний підхід. Опрацювання основних положень здійснювалося за допомогою застосування окремих прийомів аналізу і синтезу. У процесі виконання роботи були застосовані традиційні наукові методи економічних досліджень: монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний. Ступінь обґрунтованості та вірогідності отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується відповідними економічними розрахунками із застосуванням відповідного масиву даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо організації ефективної переробки зерна пшениці на борошно у сільськогосподарському підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів. Рекомендації автора щодо створення цеху з переробки зерна пшениці на борошно були розглянуті засновником фермерського господарства «Ріпки» Богодухівського району Харківської області Дьомкіним Олександром Олександровичем і отримали позитивну оцінку. Засновником господарства прийняте рішення щодо внесення змін до його організаційної структури та пошуку інвестиційних ресурсів для придбання та пуску в експлуатацію технологічного комплексу МК-600 виробництва ПАТ «Електромаш».

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (всього 19 найменувань), додатків. Основний обсяг роботи складає 30 сторінок комп'ютерного тексту, містить 2 рисунки і 7 таблиць.

Ключові слова: внутрішньогосподарська переробка, зерно, борошно, витрати, собівартість, ефективність, прибуток, рівень рентабельності.